

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ภารกิจอันสำคัญของมหาวิทยาลัยก็คือการผลิตบัณฑิตที่พร้อมพร้อมไปด้วยความรู้ ความสามารถ มีวิจรรย์ภาพ เสียสละต่อส่วนรวม มีคุณธรรม สุขภาพพลานามัยแข็งแรง สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศชาติ และความต้องการส่วนตัวของนักศึกษาได้ (วิจิตร ศรีสอาน, 2533) นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยยังได้รับการยอมรับจากสังคมในการให้ความเชื่อถือในด้านวิชาการ ขณะเดียวกันก็เป็นความหวังของสังคมในการที่จะให้มหาวิทยาลัย เป็นผู้นำในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศชาติ

ปณิธานของมหาวิทยาลัยทุกแห่งในประเทศไทย ที่ปรากฏชัดเจนก็คือ หน้าที่ของมหาวิทยาลัยจะประกอบด้วย การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม (สุรพล สุคารา, 2537) ซึ่งตามปณิธานนี้แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับสังคม นำสังคมด้านวิชาการต่าง ๆ ที่ถูกต้องเหมาะสม รวมไปถึงการค้นคว้าแสวงหาความรู้และการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในส่วนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบาย การขยายโอกาสทางการอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค เพื่อส่งเสริมพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคให้เป็น ศูนย์กลางทางวิชาการ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสาระสำคัญของนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) กำหนดว่า สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย จะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับ ความต้องการดังกล่าว ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคคลเพื่อยกมาตรฐานชีวิต และมาตรฐานสังคม โดยส่วนรวม จุดประสงค์ที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลก็คือการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะและ พฤติกรรมของบุคคลไปในทิศทางที่สอดคล้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนส่วนใหญ่ และไม่ขัดขวาง การพัฒนาประเทศ

สิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคคลคือ การปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่บุคคลนั้น ลักษณะความเป็นพลเมืองดีก็คือ การเป็นผู้มีจริยธรรมสูง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

(ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524) ลักษณะความเป็นผู้มีจริยธรรมสูงนี้ จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นก่อน จึงจะก่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศเกิดตามมาต่อไป

ด้วยการขาดจิตสำนึกที่ดี ความไม่รอบคอบ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และที่รุนแรงที่สุดคือ ความเห็นแก่ตัว ส่งผลให้มนุษย์กระทำพฤติกรรมอันทำให้สภาวะการณ์สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเสื่อมโทรม และในปัจจุบันพบว่าสภาพแวดล้อมทั่วไปทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาต้องอาศัยพึ่งพาอยู่ในสภาพที่เป็นปัญหา มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน (มาโนช ตันชวนิชย์, 2537) ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดี และในช่วงระยะเวลาที่กระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังตื่นตัว เช่น มีการรณรงค์เรื่องการประหยัดพลังงาน การปลูกป่า และรักษาต้นน้ำ เป็นต้น ทว่าบางครั้งก็เป็นเรื่องไกลตัวมากสำหรับมหาวิทยาลัยและนักศึกษาแต่ความจริงแล้ว เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทุกคน มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดบนโลก

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาบัณฑิต และนักศึกษาควรตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว เพราะปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อม มิใช่เรื่องที่จะต้องรอให้ใครคนใดคนหนึ่งมาแก้ไข แต่เป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง รวมทั้งการให้การศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะแก้ปัญหานี้ได้อย่างถาวร (สุรพล สุตารา, 2522) เพราะการศึกษา ทำให้คนมีเหตุผล รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งทำให้เกิดจิตสำนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การจัดการศึกษาจึงควรที่จะมุ่งพัฒนาบุคคล ให้สามารถเป็นได้ทั้งผู้สร้างและผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด เพื่อรักษาความสมดุลในธรรมชาติ โดยการปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า และตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นปัจจัยพื้นฐานช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย และก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างมีระบบ อันจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตจากมหาวิทยาลัย ควรจะต้องเป็นผู้รู้ และชักชวนให้สังคมเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเป็นผู้มีพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป

ดังนั้น จึงเห็นควรได้มีการศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางรากฐานสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้บังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตด้วยความสุขทั้งทางร่างกาย และทางจิตใจ อีกทั้งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการช่วยให้สังคมเกิดความสงบร่มเย็น ส่งผลในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาและสำรวจพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ในแต่ละตัวแปร อันได้แก่ เพศ ระดับชั้น และกลุ่มสาขาวิชา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

- 1.3.1 ประชากร ประชากรที่ศึกษาเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาอยู่ ประจำปีคปลาย ปีการศึกษา 2537 จำนวน 8,211 คน
- 1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย-ขอนแก่น ระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาอยู่ ประจำปีคปลาย ปีการศึกษา 2537 ซึ่งสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)
- 1.3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 1.3.3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่
 - 1) เพศ จำนวนเป็น นักศึกษาชาย และนักศึกษาหญิง
 - 2) ระดับชั้น จำนวนเป็น ชั้นปี 1 ชั้นปี 2 ชั้นปี 3 ชั้นปี 4
 - 3) กลุ่มสาขาวิชา จำนวนเป็น 4 กลุ่ม ตามเกณฑ์ภาระงานสอนของอาจารย์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, กองแผนงาน, 2537)

กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประกอบด้วย 7 คณะ ดังนี้

- คณะพยาบาลศาสตร์
- คณะแพทยศาสตร์
- คณะเทคนิคการแพทย์
- คณะทันตแพทยศาสตร์
- คณะเภสัชศาสตร์
- คณะสาธารณสุขศาสตร์
- คณะสัตวแพทยศาสตร์

กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย 5 คณะ ดังนี้

- คณะเกษตรศาสตร์
- คณะวิทยาศาสตร์
- คณะเทคโนโลยี
- คณะวิศวกรรมศาสตร์
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

กลุ่มศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วย 1 คณะ ดังนี้

- คณะศึกษาศาสตร์

กลุ่มมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย 2 คณะ ดังนี้

- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- คณะวิทยาการจัดการ

1.3.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ พฤติกรรม-
จริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

- 1.4.1 ในการตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบด้วยความจริงใจ
- 1.4.2 ช่วงเวลา ระยะเวลา และสถานที่ในการตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน
ไม่มีผลต่อข้อมูลและเนื้อหาที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถาม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.5.1 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาอยู่ประจำภาคปลาย ปีการศึกษา 2537
- 1.5.2 คณะ หมายถึง คณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทั้ง 15 คณะ ได้แก่
1) คณะพยาบาลศาสตร์	9) คณะแพทยศาสตร์
2) คณะเทคนิคการแพทย์	10) คณะทันตแพทยศาสตร์
3) คณะเภสัชศาสตร์	11) คณะสาธารณสุขศาสตร์
4) คณะสัตวแพทยศาสตร์	12) คณะเกษตรศาสตร์
5) คณะวิทยาศาสตร์	13) คณะเทคโนโลยี
6) คณะวิศวกรรมศาสตร์	14) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
7) คณะศึกษาศาสตร์	15) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
8) คณะวิทยาการจัดการ	
- 1.5.3 จริยธรรม หมายถึง หลักเกณฑ์ที่บุคคลใช้ในการพิจารณาตัดสินว่าพฤติกรรมซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้นั้นเป็นพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควรกระทำ-ไม่ควรกระทำ ซึ่งปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานความดีงาม และความถูกต้องของสังคมนั้น ๆ
- 1.5.4 ตามคำรายงาน หมายถึง การที่บุคคล เห็นพ้อง ยอมรับ การกระทำของตนเอง แล้วแสดงให้ผู้อื่นทราบ ด้วยการกล่าวเป็นถ้อยคำ หรือเป็นลายลักษณ์อักษร ตามความรู้สึกที่ตรงกับความเป็นจริงอย่างจริงจัง
- 1.5.5 พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถพิจารณาตัดสินได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควรปฏิบัติ หรือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ตามคำรายงานของบุคคล
- 1.5.6 แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมจริยธรรมที่บุคคล จะกระทำเมื่อมีโอกาสหรือคิดว่าจะกระทำในอนาคต ตามคำรายงานของบุคคล
- 1.5.7 การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพเดิมมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสูญเสีย และการทำลายให้เกิดขึ้น
- 1.5.8 ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สรรพสิ่งทุกอย่างบนโลกที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

- 1.5.9 สิ่งแวดล้อม หมายถึง สรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม
- 1.5.10 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การระวังกรักษา และรู้จักใช้ ทรัพยากรที่ธรรมชาติสร้างสมไว้ด้วยวิธีที่ชาญฉลาด โดยใช้อย่างประหยัด และให้เกิดผลค่ามากที่สุด
- 1.5.11 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด ไม่ให้เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวม ดำรงไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์และ ธรรมชาติสร้างขึ้น รวมทั้งหาทางป้องกันมลภาวะ มิให้เกิดขึ้นแก่สภาวะ แวดล้อมในสังคมส่วนรวมของมนุษย์
- 1.5.12 พฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มนพฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง พฤติกรรมและแนวโน้มน พฤติกรรมที่บุคคลประพฤติปฏิบัติที่เกิดจากการมีสำนึกที่คำนึงต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง
- 1) ความเมตตากรุณา
 - 2) ความรับผิดชอบ
 - 3) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- โดยมีการจัดหมวดหมู่พฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจัดหมวดหมู่พฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและตัวอย่างการกระทำที่บ่งถึงพฤติกรรมจริยธรรม

พฤติกรรมจริยธรรม	หมวดหมู่พฤติกรรมจริยธรรม	ตัวอย่างพฤติกรรมจริยธรรม
1. ความเมตตากรุณา	- การให้ความช่วยเหลือ - การไม่เบียดเบียนสัตว์	- การพยาบาลสัตว์ที่เจ็บป่วย - การไม่นำสัตว์มาเล่นเกมกีฬา
2. ความรับผิดชอบ	- ความซื่อสัตย์ - การรู้จักเลือกใช้ทรัพยากร - การประหยัดพลังงาน	- การไม่ขโมยสาธารณสมบัติ - การเลือกใช้สิ่งที่ไม่ก่อมลภาวะ - การใช้พลังงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	- การบำเพ็ญประโยชน์ - การเคารพกฎระเบียบสังคม - การเป็นผู้นำและแบบอย่างพลเมืองดี - การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	- การช่วยเหลืองานสังคม - การปฏิบัติตามกฎหมาย - การแนะนำให้ผู้อื่นตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน - การไม่ทำลายทรัพยากร-ธรรมชาติ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ผลของการวิจัยช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมจริยธรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 1.6.2 ผลของการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อบูรณาการคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับนักศึกษาต่อไปในอนาคต
- 1.6.3 ช่วยให้นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ตระหนักและเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.6.4 เป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมต่อไป